



**Міжнародний гуманітарний університет**  
**Факультет стоматології та фармації**  
**Кафедра загальної та клінічної фармакології**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ СВІТОВОЇ ФЛОРИ**

Галузь знань

22 Охорона здоров'я

Спеціальність

226 Фармація, промислова фармація

Назва освітньої програми

Фармація, промислова фармація

Рівень вищої освіти

Другий (магістерський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний телефон	E-mail
Хоменко Тетяна Володимирівна, к.с/х.н., доцент кафедри загальної та клінічної фармакології	0634024758	hom_chec@rambler.ru
Сторінка курсу у Moodle: <a href="https://moodle.mgu.edu.ua/">https://moodle.mgu.edu.ua/</a>		

**1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ**

**Лікарські рослини світової флори** – наука, що вивчає спадковість і мінливість різних форм живих організмів з метою використання отриманих даних в селекції рослин, тварин і мікроорганізмів.

**Мета вивчення** є розширення знань асортименту лікарських рослин і специфіки використання ЛРС в медицинах різних країн і народів, ознайомлення студентів з історією вивчення та використання лікарських рослин, вивчення фундаментальної ролі лікарських рослин у житті людини, різноманіття дикорослих та культивованих представників світової флори як джерела лікарських препаратів рослинного походження; навчити студентів за морфологічними ознаками визначати лікарські рослини в природі, знати періоди і раціональні прийоми збору, первинної обробки, умови сушіння, пакування, правила зберігання ЛРС.

**Передумови для вивчення дисципліни** Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни: знання з латинської мови, фармацевтичної ботаніки, навчальної практики з фармацевтичної ботаніки, фармакогнозії, нормальної та патологічної фізіології людини.

## **2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

У процесі реалізації програми дисципліни «Лікарські рослини світової флори» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

### **Інтегральна компетентність**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній фармацевтичній діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

### **Загальні компетентності (ЗК)**

ЗК 9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

### **Спеціальні (фахові) компетентності**

ФК 18. Здатність до визначення потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень, формулювати дослідницькі питання, генерувати наукові гіпотези у сфері фармації.

ФК19. Здатність розробляти та управляти науковими проектами у сфері фармації.

Навчальна дисципліна Лікарські рослини світової флори забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності; практичне застосування фармакогностичних знань у сфері медицини, екології та біотехнології.

ПРН 7. Використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для рішення типових завдань професійної діяльності.

ПРН 8. Відповідати вимогам постійного професійного розвитку для покращення поточної та майбутньої діяльності.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

*Знання:*

- 1.Знати асортимент найпоширеніших ЛР світової офіційної медицини і їх використання (ЛР-космополіти; широко культивовані корисні рослини з лікувальними властивостями)
2. Знати флоро-географічне, систематичне, морфологічне різноманіття лікарських рослин світової медицини

*Уміння:*

3. Вміти визначати за морфологічними ознаками додатково до 50 видів лікарських рослин світової медицини у живому і гербаризованому вигляді
4. Вміти оцінювати доцільність і перспективність інтродукції в Україну нових лікарських рослин іноземних флор

*Навички:*

5. Навчати, контролювати та оцінювати професійну діяльність підлеглих.

### 3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14/12	28/14	78/94	2	3	вибіркова

### 4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Рослинність України.	20	2	4	13	20	2	2	16
Тема 2. Огляд світової флори лікарських рослин	20	2	4	13	20	2	2	16
Тема 3. Лікарські рослини європейської медицини.	20	2	4	13	20	2	2	16
Тема 4. Лікарські рослини Нового Світу	19	2	4	13	20	2	2	16
Тема 5. Лікарські рослини Австралії, Н.Гвінеї, Океанії	19	2	4	13	20	2	2	16
Тема 6. Лікарські рослини Африканського континенту	18	4	4	13	20	2	4	14
<b>Усього годин</b>	<b>120</b>	<b>14</b>	<b>28</b>	<b>78</b>	<b>120</b>	<b>12</b>	<b>14</b>	<b>94</b>
<b>ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЕКЗАМЕН/ЗАЛІК</b>								

### 5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

### 6. ПИТАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Кількість
---	-----------

з/п	Назва теми	годин
		Денна/заочна форма
1	Тема 1 Рослинність України. 1. Дикорослі лікарські рослини Степової зони, Українських Карпат. Природоохоронні заходи по відтворенню природних ресурсів в лікарських рослин. 2. Дикорослі лікарські рослини Полісся та Лісостепової зони. Геохімічні аспекти екології лікарських рослин. Геоботанічні особливості Полісся та Лісостепової зони. Рослинні угруповання Лісостепу, Полісся.	4/2
2	Тема 2 Огляд світової флори лікарських рослин 1. Флоро-географічне, систематичне, морфологічне різноманіття лікарських рослин світової медицини. Шляхи використання ЛР світової медицини. 2. Категоризацію ресурсів ЛР світової медицини і обсяги їх сучасного використання. 3. Асортимент найпоширеніших ЛР світової офіційної медицини і їх використання	4/2
3	Тема 3 Лікарські рослини європейської медицини. 1. . ЛР Європейської фармакопеї і фармакопей окремих європейських країн. Асортимент ЛР з субтропічних країн і регіонів; асортимент тропічних ЛР світової медицини. 2. Особливості медико-фармацевтичного використання ЛР і їх ресурсів європейською медициною. 3. Методи охорони, раціонального експлуатації і відтворення ресурсів ЛР світової флори.	4/2
4	Тема 4 Лікарські рослини Нового Світу 1. Поширення і використання ЛР Північної Америки. 2. Лікарські рослини країн Латинської Америки.	4/2
5	Тема 5. Лікарські рослини Австралії, Н.Гвінеї, Океанії 1. Кокосова пальма, види евкаліпту, паслін дольчастий 2. Ортосифон тичинковий (нирковий чай), мелалеука	4/2
6	Тема 6. Лікарські рослини Африканського континенту 1. Ресурси лікарських рослин (залежно від регіону) і їх сучасне використання. 2. Африканська акація, олійна пальма, строфант Комбе	4/4
	<b>Всього</b>	<b>28/14</b>

## 7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Лікарські рослини світової флори» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

### Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна/заочна форма
1	Тема 1 Рослинність України. Реферат 1. Дикорослі лікарські рослини Степової зони, Українських Карпат. Природоохоронні заходи по відтворенню природних ресурсів в лікарських рослин. 2. Дикорослі лікарські рослини Полісся та Лісостепової зони. Геохімічні аспекти екології лікарських рослин. Геоботанічні особливості Полісся та Лісостепової зони. Рослинні угруповання Лісостепу, Полісся.	13/16
2	Тема 2 Огляд світової флори лікарських рослин Реферат 1. Флоро-географічне, систематичне, морфологічне різноманіття лікарських рослин світової медицини. Шляхи використання ЛР світової медицини. 2. Категоризацію ресурсів ЛР світової медицини і обсяги їх сучасного використання. 3. Асортимент найпоширеніших ЛР світової офіційної медицини і їх використання	13/16
3	Тема 3 Лікарські рослини європейської медицини. Реферат 1. ЛР Європейської фармакопеї і фармакопей окремих європейських країн. Асортимент ЛР з субтропічних країн і регіонів; асортимент тропічних ЛР світової медицини. 2. Особливості медико-фармацевтичного використання ЛР і їх ресурсів	13/16

	європейською медициною. 3. Методи охорони, раціонального експлуатації і відтворення ресурсів ЛР світової флори.	
4	Тема 4 Лікарські рослини Нового Світу Реферат 1. Поширення і використання ЛР Північної Америки. 2. Лікарські рослини країн Латинської Америки.	13/16
5	Тема 5. Лікарські рослини Австралії, Н.Гвінеї, Океанії Реферат 1. Кокосова пальма, види евкаліпту, паслін дольчастий 2. Ортосифон тичинковий (нирковий чай), мелалеука	13/16
6	Тема 6. Лікарські рослини Африканського континенту Реферат 1. Ресурси лікарських рослин (залежно від регіону) і їх сучасне використання. 2. Африканська акація, олійна пальма, строфант Комбе	13/14
	<b>Всього</b>	<b>78/94</b>

### 1. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Силабус навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
<b>поточний контроль</b> , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	<b>50%</b>
<b>підсумковий контроль</b> , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	<b>50%</b>

<b>Методи діагностики знань (контролю)</b>	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит (залік)
--	---

### Питання для іспиту/заліку

1. Природні ресурси. Визначення та класифікація.

2. Назвати природні рослинні ресурси загальнодержавного значення.
3. Загальне та спеціальне використання рослинних ресурсів.
4. Основні напрямки ресурсних досліджень лікарських рослин.
5. Визначити основні положення геоботаніки (фітоценології), необхідні для проведення ресурсознавчих досліджень лікарських рослин.
6. Геоботанічні основи ресурсознавства.
7. Дати визначення поняттям «фітоценоз», «флора», «рослинність», «асоціація», «ареал».
8. Якими законодавчими і нормативно-правовими документами регулюється експлуатація рослинних ресурсів України.
9. Критерії вибору видів ЛР для першочергових ресурсних обстежень.
10. Які літературні і звітні дані використовуються для виявлення масивів заростей ЛР регіону.
11. Типи спеціалізованих карт, які можна використовувати для ресурсних досліджень.
12. Еколого-фітоценотичні умови зростання ЛР.
13. Назвати типи природної рослинності України.
14. Назвати типи природної рослинності Нового Світу
15. Назвати типи природної рослинності Австралії, Н.Гвінеї, Океанії
16. Назвати типи природної рослинності Африканського континенту
17. Назвати типи природної рослинності Європейської медицини.
18. Ярусність як найбільш характерний прояв структурних особливостей фітоценозу.
19. Навести приклади ЛР, які належать до різних рослинних угруповань і дати їм фітоценотичну характеристику.
20. Загальні правила заготівлі ЛРС?

21. Як впливають фенофази на терміни збирання ЛРС?
22. Правила збирання бруньок, листя, пагонів, кори, трав, квіток, суцвіть плодів та підземних органів.
23. У чому полягає первинна обробка сировини?
24. Правила сушіння ЛРС у природних умовах. Яка ЛРС і чому піддається повітряно-тіньовому сушінню, а яка повітряно-сонячному?
25. Від чого залежить температурний режим при штучному сушінні ЛРС?
26. Нові сучасні методи сушіння ЛРС.
27. На прикладі зразків ЛРС продемонструвати тести, які характеризують правильно висушену сировину.
28. Перелічити основні пункти інструкції по заготівлі ЛРС.

**Тема 1. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ  
З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ**

<b>Денна форма навчання</b>			
<i>Поточний контроль</i>			
<b>Види роботи</b>	<b>Планові терміни виконання</b>	<b>Форми контролю та звітності</b>	<b>Максимальний відсоток оцінювання</b>
<b>Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях</b>			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	<b>25</b>
<b>Виконання завдань для самостійного опрацювання</b>			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР <sup>1</sup> , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	<b>10</b>
<b>Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)</b>			

<sup>1</sup> Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами



1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	<b>10</b>
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т. ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	---	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	<b>5</b>
<b>Разом балів за поточний контроль</b>			<b>50</b>
<b>Підсумковий контроль екзамен / залік</b>			<b>50</b>
<b>Всього балів</b>			<b>100</b>

<b>Заочна форма навчання</b>			
<b>Поточний контроль</b>			
<b>Види самостійної роботи</b>	<b>Планові терміни виконання</b>	<b>Форми контролю та звітності</b>	<b>Максимальний відсоток оцінювання</b>
<b>Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять</b>			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	<b>15</b>
<b>За виконання контрольних робіт (завдань)</b>			
1.2. Підготовка контрольних робіт	---	Перевірка контрольних робіт (завдань)	<b>15</b>
<b>Виконання завдань для самостійного опрацювання</b>			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	---	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР <sup>2</sup> , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	<b>10</b>
<b>Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)</b>			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	<b>5</b>
2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	---	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	<b>5</b>
<b>Разом балів за поточний контроль</b>			<b>50</b>

<b>Підсумковий контроль екзамен / залік</b>	<b>50</b>
<b>Всього балів підсумкової оцінки</b>	<b>100</b>

### 10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

#### Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 ( 8-9)	B	Добре	

74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

## 11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1.. Фармакогнозія: базовий підручн. для студ. вищ. фармац. навч. закл.(фармац. ф-тів) IV рівня акредитації / В.С. Кисличенко, І.О. Журавель, С.М. Марчишин та ін.; за ред. В.С. Кисличенко. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2015. 736 с.
2. Лекарственное растительное сырье. Фармакогнозия: Учебное пособие / Под ред. Г.П.Яковлева и К.Ф. Блиновой. - СПб.: СпецЛит, 2004. - 765 с.
3. Навчальний посібник з дисципліни «Фармакогнозія» / Я. В. Рожковський, Б. В. Приступа, І. А. Бойко, Н. В. Герасимюк, В. В. Черногорюк: Методична розробка кафедри фармакогнозії ОНМедУ. Одеса: ОНМедУ, 2019. 51
4. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». 2-е вид. Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. Т. 1. 1500 с.
5. Ковальов В.М., Павлій О.І., Ісакова Т.І. Фармакогнозія з основами біохімії рослин. За ред.Ковальова В.М. Харків, „Прапор” Видавництво РФАУ. - 2000. – 703с.
6. Кунах В.А. Біотехнологія лікарських рослин. Генетичні та фізіолого-біохімічні основи. – К. Логос, 2005. – 730 с.
- 7.Чекман І.С. Клінічна фітотерапія.- К: Вид. " А.С.К. ". -2003.-550с